

Sveti Jeronim i njegovi korespondenti

Jurinić, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:120:291547>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU**

SVETI JERONIM I NJEGOVI KORESPONDENTI

Diplomski rad

Mentor: Dr. sc. Drago Tukara

Student: Ivan Jurinić

Đakovo, 2019.

SAŽETAK.....	3
SUMMARY.....	4
UVOD.....	5
1. BIOGRAFIJA SV. JERONIMA.....	7
1.1. Pismo.....	12
1.2. Sveto pismo.....	13
2. POSLANICE NA ZAPAD	16
2.1. Rim.....	16
2.1.1. Želja za očuvanje nauka o Presvetom Trojstvu	17
2.1.2. Potpuna poslušnost i vjernost Petrovoj stolici	18
2.1.3. Putokaz za život posvećen Bogu	18
2.1.4. Jeronimove smjernice za duhovni boj.....	19
2.1.5. Zahvala jednoj od ranih žena asketa	20
2.1.6. Prihvaćanja patnje i pronalaska njezina smisla u osobi Isusa Krista.....	21
2.2. Akvileja.....	21
2.2.1. Istina kao životna snaga	22
2.2.2. Jedinstvo kao slika Presvetog Trojstva.....	23
2.2.3. Čežnja za dijalogom.....	23
2.2.4. Jeronimova težnja za starim prijateljem.....	24
2.3. Stridon.....	24
2.3.1. Hrabrost i ustrajnost na putu vjere.....	25
2.4. Ostale poslanice na Zapad	26
2.4.1. Radost izazvana Pavlovom čvrstom i postojanom vjerom	26
2.4.2. Uloga ljubavi u činu praštanja	27
2.4.3. Neprimjetno iščezavanje kreposti poniznosti.....	27
2.4.4. Ključna važnost ostvarivanja riznice milosti na nebesima	28
3. POSLANICE NA ISTOK	29
3.1. Jeruzalem	29
3.1.1. Florencije: osoba koja uprisutnjuje sliku milosrdnog Samarijanca	30
3.1.2. Promicanje značaja čarobnog putovanja kroz knjige	31
3.2. Ostale poslanice na Istok	31
3.2.1. O težnji Očevog rađanja života tamo gdje se primjećuje umiranje.....	31
3.2.2. Promatranje patnje, boli kao cijene ljubavi	32
ZAKLJUČAK.....	35

BIBLIOGRAFIJA..... 38

SAŽETAK

Jeronim je nakon rođenja u Stridonu i primanja osnovne izobrazbe, otišao u Rim na daljnje školovanje. Životni put odvodi ga na razne lokacije gdje je upoznao mnoge ljude s kojima će ostati u korespondenciji.

Osim što se isticao u kršćanskom načinu života, Jeronim se isticao i kao vrsni poznavatelj Svetoga pisma. Kako bi bio što uspješniji u poslu prevođenja i tumačenja tekstova Svetoga pisma, dovodi svoj hebrejski i grčki jezik do savršenstva. Razlozi Jeronimovog pisanja su različiti; neki od motiva koji su nagnali Jeronima na korespondiranje bili su crkveni sporovi oko vodstva partikularne crkve ili pak nedostajanje prijateljskih riječi od dragih mu ljudi koje je ranije upoznao.

Jeronim je bio u korespondenciji s različitim ljudima koji su živjeli u različitim dijelovima tadašnjega Rimskoga Carstva. Neki su bili žitelji Rima, Akvileje, Stridona, Emone, Jeruzalema i još mnogih mjesta do kojih je moglo stići Jeronimovo pismo. Ono što sve te ljude povezuje, osim činjenice da su bili u korespondenciji s Jeronimom, jest kršćanska vjera u Isusa Krista. Poslanice su prožete citatima iz Svetoga pisma te upućuju na vrline koje svi trebamo posjedovati kao braća i sestre u Isusu Kristu.

Ključne riječi: Jeronim, korespondencija, poslanica

SUMMARY

SAINT JEROME AND HIS CORRESPONDENTS

After his birth in Stridon and receiving the basic education, Jerome went to Rome for further education. His life takes him to various locations where he met many people he will keep correspondence with.

Besides setting an example in his Christian way of life, he was also an extraordinary expert for the Holy Scripture. In order to become as successful in translating and reading the texts of the Holy Scripture as possible, he brings his Hebrew and Greek to perfection. The reasons for his writing are various, some of the motives that made him correspond were many disputes regarding the leadership of the presbyterate church or missing kind words from the people he had met before.

He kept correspondence with many people who lived in different parts of the Roman Empire. Some of them were residents of Rome, Aquileia, Stridon, Emona, Jerusalem and many other places his letters could reach. The link between those people, apart from the fact that they were in correspondence with him, was the Christian faith in Jesus Christ. The epistles are filled with quotes from the Holy Scripture and emphasize the virtues we should all possess as brothers and sisters in Jesus Christ.

Key words: Jerome, correspondence, epistle

UVOD

U ovom diplomskom radu obrađivat ćemo, uz život i djelo sv. Jeronima, nekoliko njegovih korespondenata koji su živjeli diljem Rimskog Carstva. Kao što i iz samoga naslova možemo pročitati, glavni lik ovog rada je sv. Jeronim. Ukratko ćemo prikazati Jeronimov obiteljski život, zatim vrijeme školovanja, mnogobrojnih putovanja te na kraju i naseljavanje u blizini Betlehema, u kojem ostaje sve do svoje smrti.

Nakon što se upoznamo s likom sv. Jeronima, otkrivat ćemo neke od njegovih sugovornika te uzimati u razmatranje informacije koje ćemo dobiti o njima putem njihovih dopisivanja. Jeronim je svoje sugovornike u većini slučajeva susretao na svojim putovanjima. Korespondente ćemo upoznavati kroz njegove poslanice koje im je poslao. Iako je spektar poslanica koje su sačuvane dosta oskudan, temeljno djelo koje će nam služiti za iščitavanje poslanica i kasnije njihovo analiziranje te povezivanje su *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, svezak I., od Ivana Markovića. Postoji puno načina za klasifikaciju Jeronimovih poslanica; to može biti na osnovu tematike, muških ili ženskih osoba te crkvenih likova kojima su poslanice upravljene. Na temelju osobnog promišljanja, određene poslanice koje smo odabrali kao korisne za ovaj diplomski rad klasificirali smo prema geografskim lokacijama primatelja. Temeljna geografska podjela je prema granicama tadašnjeg Rimskog Carstva na Zapadno i Istočno.

U Zapadnom dijelu Rimskog Carstva Jeronimove korespondente smo podijelili u gradove Rim, Akvileju i Stridon. U Zapadno Rimsko Carstvo još se ubrajaju i neke poslanice koje su pisane korespondentima koji su se nalazili u manjim sredinama poput Konkordije, Emone ili Altinuma. Zbog nedostatka informacija o tim manjim sredinama, svrstali smo ih u podnaslov Ostale poslanice na Zapad.

U Istočnom dijelu Rimskog Carstva Jeronim je osim u Jeruzalem slao svoje poslanice i u neke manje sredine kao što su Rohos i Misir, no i te smo poslanice zbog nedostatka informacija svrstali u poglavlje Ostale poslanice na Istok. Putem iščitavanja i povezivanja određenih poslanica koje smo izabrali, cilj nam je upoznati se s osobom sv. Jeronima i njegovom obitelji te malo progovoriti o mjestima gdje je izučavao nauk ili provodio određeno vrijeme kao što su Stridon, Rim, Trier, Akvileja pa sve do Betlehema gdje je preminuo.

Kako bi se ispravno shvatio stil i tematika njegovih poslanica, obratit ćemo pozornost na događanja i okolnosti koje su se događale u to vrijeme u njegovom

okruženju. Vrlo važnu ulogu u Jeronimovom duhovnom rastu ima njegov način života. U više navrata je prebivao u pustinji kako bi u samoći mogao doprijeti do viših sfera koje bi ga približile Kristu. Osim upoznavanja Jeronimovog lika, vrlo važnu ulogu u ovom diplomskom radu imaju i njegovi korespondenti. Svi korespondenti imaju za zajedničku poveznicu to da su svi kršćanska braća i sestre. Neki od korespondenata su laici, neki kaluđeri i kaluđerice, a drugi su pak prezbiteri. Svi imaju krst u svojim mislima ili djelima.

S obzirom na to da je Jeronim veliki poznavatelj Svetoga pisma, ukratko ćemo progovoriti što je to Sveto pismo i kako ga se može shvatiti. Za još uspješnije shvaćanje cjelokupne situacije i načina komunikacije u to vrijeme, dotaknut ćemo se i razvoja komunikacije kroz povijest.

1. BIOGRAFIJA SV. JERONIMA

Sveti Jeronim rodio se u gradu Stridonu u periodu od 340. – 350. g. O samom gradu Stridonu nemamo puno točnih informacija jer je uništen od strane Gota 378. g. Pomoć pri određivanju lokacije grada Stridona pruža nam sam Jeronim kada u jednom od svojih pisama Heliodoru navodi: „Ja (Jeronim) rodivši se od oca Euzebija u gradu Stridonu, koji je od Gota razoren negda na međi Dalmacije i Panonije...“¹ Na temelju toga i jezičnih pretpostavki, dr. Florschütz pobija teorije da se Stridon nalazio na Grahovu polju ili pak negdje u Istri, smatrajući da je ispravno grad Stridon smjestiti uz grad Zrin, danas općina Dvor u Sisačko–moslavačkoj županiji.² Potječe iz imućne obitelji o čemu i sam svjedoči kada govori da se igrao s prijateljem Bonosom, trčeci po imanjima svoga oca između robova. Otac mu se zvao Euzebije što je i na Jeronima prešlo kao ime, a Jeronim mu je bilo samo pridodano. Obitelj mu je ispovijedala katoličku vjeru, što označava da ih ondašnja arijanska kriza nije nimalo dotakla nego su ostali vjerni istinskom nauku. Od članova obitelji spominju se sestra koja će biti predmet mnogim pismima i mlađi brat Paulinije. Također se spominje i tetka Kastorina. Jeronim, kao i mnogi kršćani toga vremena, nije bio kršten kao dijete nego je bio nekršteni kršćanin dugi niz godina. Kako Jeronim sam svjedoči odlazak k učitelju Orbiliju je bio nasilan jer su ga kao roba morali vući. Nakon navršenih 18 godina s ranije spomenutim prijateljem Bonosom odlazi u Rim, kako bi se usavršio u klasičnim naučima koje mu je predavao Elije Donat. Uz sve obaveze u Rimu pohađao je i retorsku školu gdje je vježbao govore i krasnoriječje. Za vrijeme svog boravka u Rimu, Jeronim je naučio grčki jezik i čita mnoga djela grčkih filozofa. Osim što si je dao truda kod nabavljanja rijetkih knjiga za svoju privatnu biblioteku, počeo se baviti i prepisivanjem te prevođenjem knjiga. Jedan od velikih problema za kršćane toga vremena u gradu Rimu je bio neznabožački duh koji se nerijetko uvukao i u same kršćane. Jeronim navodi kako je nerijetko odlazio na grobove Petra i Pavla, te silazio u katakombe među sveta tijela. To da je Jeronim ostao jak u svojoj vjeri potvrđuje činjenica da je primio krštenje za vrijeme pape Liberija.³ Pontifikat pape Liberija trajao je od 352. – 366. g. a obilježio ga je sukob cara Konstancija II. i Atanazija.⁴ Sam Jeronim govori da je okaljao svoju bijelu haljinicu koju je primio na krštenju, a kao

¹ FLORSCHUTZ, J., *Stridon i Zrin*, Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, Vol. 6., Br. 1., Zagreb, 1902. g., str. 87.

² Usp. Isto, str. 87. – 98.

³ Usp. MARKOVIĆ, I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 1. – 19.

⁴ Usp. LEDIĆ, S., *Pape kroz povijest*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2011. g., str. 23.

pokoru za te grijehе kasnije odlazi u Kalcidsku pustinju. Nakon što je u Rimu završio svoju nauku, Jeronim odlazi u rodni Stridon kako bi pohodio svoju obitelj. Smatrajući da njegova izobrazba još nije završila, zajedno s prijateljem Bonosom odlazi prvo u Akvileju pa zatim u Trevir, koji mu je ujedno bio i cilj. Trevir je u ono vrijeme nakon raskola Rimskog carstva bio drugi najveći grad zapadnog dijela carstva. U gradu su se nalazile mnoge terme, hramovi i škole. Treba istaknuti da je jedna dvorska škola bila u svrhu obrazovanja visokih državnih činovnika, a bila je ujedno i najpoznatija galska retorska škola, koja je privukla i samog Jeronima. Jeronim se u Treviru počeo baviti i teologijom, a za svog prijatelja Rufina prepisuje dvije knjige od sv. Hilarija: *Komentar o psalmima* i *Spis o sinodi*, dok je vjerojatno on sam napisao svoje *Alegoričko tumačenje proroka Abdije*. Uz Trevir se veže i Jeronimova želja da posveti svoj život Bogu, odnosno da postane kaluđer. Nakon primanja nauke u Treviru, oko 372. g. Jeronim ponovo odlazi u Akvileju koja je u tadašnje vrijeme imala oko 100 000 stanovnika. U Akvileji upoznaje tamošnjeg biskupa Valerijana, a većinu svog vremena provodio je u društvu koje je promišljalo o Bogu. To društvo su činili već ranije spomenuti prijatelj Rufin, dva brata; đakon Euzebije i svećenik Kromacije, prijatelj Jovin, kaluđer Krševan, đakon Julijan i podđakon Niceja. Za vrijeme prebivanja u Akvileji, na nagovor prijatelja Inocencija Jeronim piše svoju prvu poslanicu o ženi koja je bila sedam puta udarana mačem. Nakon što je napisao tu poslanicu Jeronim je morao otići iz Akvileje jer se, kako nam on sam govori, nad njim nadvio crni oblak koji ga je natjerao da ode od svojih prijatelja. Jeronim odlazi kući u Stridon gdje rješava kućne poslove, naviješta svoj put, ali i saznaje za nered koji je učinila njegova sestra. Iz Stridona odlazi nazad u Akvileju odakle zajedno sa prijateljima Heliodorom, Inocencijem i Hilom, te svećenikom Evagrijem iz Antiohije odlazi na Istok. Na putu prema Antiohiji stali su na Rohososu gdje Jeronim odlazi do pustinjaka Todosijeva manastira, s kojima će kasnije biti u korespondenciji. U Antiohiji je družina bila gost bogatog svećenika Evagrija koji je posjedovao cijelo mjesto po imenu Maronija. Nažalost, 373. g. Jeronimu umire dragi prijatelj Inocencije, dok je Hila umalo podlegao smrti. U Antiohiji je Jeronim pohađao poznatu školu egzegeze Sv. pisma gdje je imao doticaja s Diodorom i Flavijanom, budućim taršanskim i antiohijskim biskupima, ali i Apolinarom koji je kasnije kako znamo postao poznat kao heretik. Jeronim navodi kako je puno toga naučio od Apolinara glede tumačenja sv. Pisma, ali da nikada nije prihvatio njegova krivovjerna mišljenja. Dok je provodio vrijeme u Maroniji, Jeronim odluči posjetiti kaluđera Malka koji je bio na glasu kao čovjek Božji i istinski svet. Nakon susreta s Malkom, ranije spomenuta želja za postati kaluđerom sve je više osvajala

Jeronimovo srce. Jeronim odluči zajedno za prijateljem Heliodorom postati kaluđer i otići u Kalcidsku pustinju. Nažalost, do Heliodora stiže glas kako je preminuo suprug njegove sestre i da je potreban kod kuće. On napušta Jeronima koji ipak ostane jak u svom nastojanju da postane kaluđer. Kalcidska pustinja bila je veliki prostor koji su nastanili brojni monasi koji su pri tome gradili brojne manastire i crkve gdje su obavljali redovitu službu Božju.⁵ Jeronim se još od susreta s Teodosijem oduševio u pogledu na strogost i ozbiljnost kaluđerskog načina življenja. Pridružuje se skupini eremita u jednoj pećini.⁶ Njihova glavna karakteristika je samoća koju shvaćaju kao odricanje od materijalnog, riječi i samoće srca. Druga vrsta monaha su anahoreti koje karakterizira bijeg od svijeta, odnosno odijeljenost. Treća grupa monaha su cenobiti, čiji je sam naziv zapravo tvorenica dviju riječi koje označavaju zajednički život. Kod cenobita postoje razne mogućnosti za ostvarenje zajedničkog života unutar samih zajednica.⁷ Jeronim je jednom prilikom opisivao način življenja kao monah: „Dok sam boravio u pustinji, u onoj velikoj samoći, izgorgeloh od žestine sunčanih zraka, u kojoj borave monasi, o koliko mi se puta činilo da se nalazim na rimskim zabavama. Sjedio sam pun jada. Pod kostrijeti ježili su se moji nagršeni udovi... Svakoga Božjeg dana prolijevao sam suze i uzdisao i ako bih katkad protiv svoje volje usnuo, o голу zemlju razbijah svoje kosti koje jedva prijanjahu jedna uz drugu. O jelu i piću neću govoriti jer monasi i kada su bolesni, ne piju nego hladnu vodu i drže neumjerenošću jesti kuhana jela. Pa baš ja, koji od straha pred paklom sam sebe bijah osudio na takav zatvor, ja, kojemu su jedino društvo bili škorpioni i zvijeri, često sam se nalazio između djevojaka koje igrahu kolo.“⁸ Da bi se usavršio, Jeronim je učio hebrejski jezik. Premda je bilo jako naporno, on ustraje u tom učenju. S obzirom kako je pripadao zajednici, bio je zadužen za neke poslove kako bi si zaradio za hranu. Poslove koje je Jeronim obavljao obuhvaćali su prepisivanje knjiga, pletenje užadi i još neki slični poslovi koji nisu bili fizički naporni, a na koje se mogao brzo naviknuti. Za vrijeme boravka u pustinji pisao je pisma svojim prijateljima. Kako je bio na dobrom glasu, dolazili su kod njega i tražili mišljenja o raznim problemima, između ostalih i o problemu Antiohijske crkve. Na čelu ondašnjih arijanaca bio je biskup Euzoj, dok je katolička strana bila podijeljena u tri grupe: prvu grupu su sačinjavali poluarijanci na čelu s Melecijem,

⁵ Usp. MARKOVIĆ, I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 19. – 28.

⁶ Usp. DOROTEJ, Monah, *Povijest monaštva*, Verbum, Split, 2006. g., str. 148.

⁷ Usp. Isto, str. 26.

⁸ Isto, 148. – 149.

druga grupa je izabrala Pavlina kojega je predlagao Atanazijev pristaša biskup Lucifer, dok treći pak izabraše Vitala, nasljednika Apolinara. Jeronim se s ovom problematikom obratio papi Damazu u Rim.⁹ Pontifikat pape Damaza trajao je od 366. – 384. g., i uz njega najviše vežemo Jeronima jer je bio imenovan papinim tajnikom.¹⁰ Kako Jeronim više nije mogao podnijeti nagovaranja da se prikloni jednoj od tih strana, 379.g. odluči se vratiti u Antiohiju. Kada je pristigao u Antiohiju, Jeronim se slučajno priklonio Pavlinu, koji ga kao dobrog kršćanina poželi zaređiti za svećenika. Jeronim se želio na neki način nagoditi s Pavlinom jer nije želio ostaviti kaluđersku odjeću, pa je pristao postati svećenikom ako bi i dalje ostao kaluđer. Jeronim je imao jako visoko mišljenje o svećeničkoj službi i zato ju nije htio vršiti iz strahopoštovanja i poniznosti. S obzirom da je Jeronimu bilo 38 godina, želio je još biti učenik i odlazi iz Antiohije u Carigrad gdje je pod Grgurom Nazijanskim učio o Sv. pismu. Za vrijeme boravka u Carigradu još je upoznao i Grgura Niškog. Osim učenja o sv. Pismu, Jeronim je u Carigradu prevodio i prepisivao mnoga djela. Papa Damaz je i prije pozivao Jeronima da dođe u Rim kako bi mu pomagao rješavati neke crkvene sporove, a kao pravo vrijeme za odlazak u Rim ostvaruje se poziv na Crkveni sabor na koji su putovali i sv. Epifanije i Pavlin Antiohijski. Dolaskom u Rim, uistinu je bio od velike pomoći papu Damazu; vodio je zapise sa parnica, odgovarao na pitanja koja su stizala, dijelio je savjete. O poštovanju kojega je papa Damaz imao prema Jeronimu govori i primjer kada je papa svome knjigonoši rekao da ide provjeriti je li Jeronim napisao nešto novo, kako bi on to mogao pročitati. Jeronim je nastavio sa svojim prevodilačkim radom; između ostaloga preveo je i dvije Origenove homilije o Pjesmi nad Pjesmama koje je posvetio papi. Uvidjevši Jeronimove sposobnosti prevođenja, papa Damaz zamoli Jeronima da ispravno posloži evanđelja te da ih ponovno prevede. Odmah po završetku posla s evanđeljima, Jeronim je preveo i Psalme, čije nove prijevode papa odmah uvrštava u rimsku liturgiju koja se do danas koristi u crkvi sv. Petra u Rimu. Uz posao prevođenja evanđelja, Jeronim je napisao i knjigu *O vječitom djevičanstvu blažene Djevice Marije* s kojom se suprotstavio heretiku Helvidiju. Narod je Jeronima toliko zavolio da su govorili kako nakon Papine smrti upravo on treba postati papa. Jeronimovo društvo, ako izuzmemo papu Damaza, sačinjavali su Pamahija, Marcelina, Domniona, Rogacijana i Oceana. Jeronim je propovijedao i tumačio Sv. pismo u Marcelinoj palači u Aventimu, gdje je nastala jedna od najznamenitijih i najvećih

⁹ Usp. MARKOVIĆ, I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 28. – 32.

¹⁰ Usp. LEDIĆ, S., *Pape kroz povijest*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2011. g., str. 23. – 24.

poslanica *O čuvanju djevičanstva* koja je bila pisana Eustohiji, a prijatelj Sofronije ju prevodi na grčki. Velikim gradom Rimom nažalost vladala je svojevrсна trulež u čudorednoj pokvarenosti. To je upravo bio glavni povod da Jeronim napiše pismo *O čuvanju djevičanstva*. S tim pothvatom Jeronim je bio na žestokom udaru, a u isto vrijeme umire i papa Damaz. Čudoredni pokvarenjaci udarili su na Jeronima svom snagom tamo gdje najviše boli svetog čovjeka; na njegovu čistoću i poštenje. Kako nije mogao izdržati sve te napade, Jeronim odlazi iz Rima u kolovozu 385. g. zajedno sa svojim bratom Pavlinijanom i svećenikom Vincentijem. Društvo su im pravile Pavla s kćeri Eustohijom i oni zajedno kreću prema Palestini. Nakon što su prošli cijelu Palestinu, uputili su se prema Aleksandriji gdje je Jeronim slušao glasovitog starca Didima. Iz Aleksandrije odlaze u Nitrijsku pustinju, koja glasi za najslavniju po broju kaluđera. Nakon Nitrijske pustinje, 386. g. uputili su se prema Betlehemu gdje su se odlučili nastaniti. Nakon što su došli u Betlehem, Pavla, kći i još 50 prijateljica nastanile su se u jednu malu kuću, dok su Jeronim, brat Pavlinijanum i svećenik Vincentije te nekoliko drugih pristaša sličnoga načina života uselili u neki siromašni stan. Takvim načinom života živjeli su tri godine dok Pavlina nije dala novac za izgradnju četiri manastira; tri ženska i jedan muški. U početku je Pavlina uzdržavala samostane sve dok sredstava nije ponestalo, a kasnije tu zadaću preuzima Jeronim. Zajedničkim snagama su uz državnu cestu koja prolazi kroz Betlehem sagradili nekoliko stanova, odnosno gostinjac za bogoljubne hodočasnike. U daljnjim nastojanjima za uzdržavanje manastira, i kaluđer Jeronim je bio primoran prodati svoje i Pavlinijanovo očinsko imanje. Dok je boravio u manastiru, Jeronim je još više povećao svoju biblioteku s brojnim grčkim i latinskim ocima, a posebnu je važnost pridavao djelima vezanima uz egzegezu Sv. pisma. Uz neprestano čitanje i pisanje usavršio je svoj hebrejski jezik i naučio kaldejski, a Pavlu i Eustohiju naučio je hebrejski.

Sljedeću etapu Jeronimovog života obilježila je svađa sa bliskim prijateljem Rufinom. Rufina je zaredio jeruzalemski biskup Ivan, a problem je nastao kada je Atrebije optužio Jeronima i Rufina da su origenisti. Rufin se nije želio opravdati, dok je Jeronim iznio stav u kojemu niječe sve što nije u skladu s učenjem katoličke crkve. Probleme su kasnije izgledili i krenuli dalje, sve dok Rufin nije došao u Rim i prevodio Origena po svome mišljenju, nešto dodajući, a nešto brišući. Kao vrhunac prevare, pozivao se na Jeronima kao najvećeg štovatelja Origena. Nakon toga, izmijenili su nekoliko apologija međusobno se braneći i napadajući. Osim protiv Rufina, na istoku se Jeronim sukobljavao s origenistima. U toj borbi je izmjenjivao pisma s aleksandrijskim patrijarhom Teofilom,

koji ga je okrenuo protiv Ivana Zlatoustog. Tijekom godina prevodio je i tumačio pojedine dijelove Sv. pisma. Tako je izdao i Psaltir po tekstu Sedamdesetorice, savršeniji od onoga koji je izdao u Rimu, a naziva ga se Psaltir vaticanski. Jeronim je zatim počeo prevoditi SZ iz židovskog izvornika, nakon čega kreće u prevođenje ostalih knjiga koje tvore sv. Pismo. Prevodio je s tolikom željom da je knjigu o Tobiji preveo u jednom danu, kao i Juditu. Sve to sabravši nastala je Vulgata sastavljena od svih knjiga koje je Jeronim preveo osim Knjige mudrosti, Knjige Sirahove, dvije Knjige o Makabejcima te Baruh, čiji su prijevodi preuzeti iz Itale.

Zadnje nevolje svoga života proživio je Jeronim sa svojom braćom i sestrama 417. g., kada su njihove manastire napali pelagijanci. Pelagijanci su palili, rušili, ubijali i pljačkali manastir, sve dok ljudi iz Betlehema nisu pomogli svojim sugrađanima u rastjerivanju razbojnika i gašenju požara unutar manastira.

Dok je cijeli kršćanski svijet još očekivao puno tumačenja i prijevoda od ovog velikog crkvenog učitelja, on je preminuo 30. rujna 420. g. u 78 godini života. Pokopan je u Betlehemu, pokraj špilje rođenja Gospodnjega.¹¹

1.1. Pismo

Čovjek je kroz svoj razvoj između ostalog razvijao i metode sporazumijevanja s drugim ljudima. Kako se po cijelom svijetu nalaze ljudi različitih kultura, tako se ljudi razlikuju po jeziku kojim govore ili pismom kojega koriste za zapisivanje riječi. U samom početku zapisivanja riječi, ljudi nisu poznavali slova u smislu kako ih mi poznajemo danas. Služili su se razno raznim slikama ili znakovima kako bi se izražavali. Razvojem cjelokupnog čovječanstva razvijala se i komunikacija. Tako se postupno razvijalo pismo u kojemu slova i znakovi predstavljaju zvukove koje želimo zapisati. Poznajemo različita pisma kao primjerice klinasto pismo, ili pak hijeroglif koji su imali posebno značenje za tadašnju kulturu. Ljudi su pomoću hijeroglifa mogli izražavati svoja mišljenja, izmjenjivati iskustva i korespondirati sa ljudima koji su udaljeni od njih. Kako je za svaku kulturu i religiju bilo važno pismo, tako je ono bilo važno i za kršćanstvo. Sveto pismo kao sveta knjiga kršćana zapisana je i korištena diljem svijeta na različitim jezicima. Osim važnosti čitanja i pisanja vezanih uz Sveto pismo, pokazalo se korisnim i u vidu korespondiranja sa drugim osobama u vezi kršćanskih tema. Sveti Jeronim je, osim što je

¹¹ Usp. MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 32. – 58.

puno vremena posvetio u svome usavršavanju kako jezika tako i biblijskih tekstova, korespondirao s jako puno ljudi. S obzirom da je život Jeronima doveo do mnogih stanica i prepreka, imao je dosta prijatelja s kojima se dopisivao, bilo u vezi tumačenja kršćanstva ili kršćanskih vrлина, ili pak vezano uz održavanje dobrih prijateljskih odnosa. U svakom slučaju, te korespondencije ne samo da su omogućile Jeronimu da bude u doticaju sa svojim prijateljima, nego su i ljudima izvan Jeronimova vremena omogućila da iščitaju Jeronimov rad i mišljenje te ga pobliže upoznaju. Tijekom povijesti načini korespondencije se mijenjaju, ali korespondencija i dalje ostaje potrebna čovjeku radi vlastitog usavršavanja, jer je čovjek biće relacije koje se ostvaruje jedino u relaciji s drugim bićem.¹²

1.2. Sveto pismo

Iščitavajući djela sv. Jeronima možemo uvidjeti njegovo vrsno poznavanje Svetog pisma. Prema KKC kada govorimo o Svetom pismu možemo reći: „Bog je autor Svetoga Pisma. >> Sve od Boga objavljeno, što nam se u Svetom Pismu slovom čuva i daje, pismeno je utvrđeno dahom Duha Svetoga<<.“ (KKC 105). O Svetom pismu je bilo govora i na Drugom vatikanskom koncilu gdje se koristi sintagma „Božanska pisma“. Unutar tih riječi uviđamo spoj ljudskog i božanskog. Riječju *božanska* označava se autor tih riječi, odnosno to da su riječi koje su zapisane unutar Svetog pisma Božanski nadahnute, ali da su zapisane ljudskim riječima kako bi ih čovjek mogao razumjeti. Sveto pismo u sebi sadrži vjerske istine za nas kršćane, i sa što većom željom trebamo pristupiti proučavanju istih kako bi se to moglo odraziti i na naš svakodnevni život: „Egzegeza kao tumačenje Pisma i čitav napor i rad bibličara dosežu svoj vrhunac onda kada se svaki pojedin i kršćanin osobno konfrontira s Pismom kao riječju Božjom, kada u nju uroni, iz nje crpi hranu i snagu za život i kada se na nju oslanja pri usmjeravanju vlastitoga življenja. Bez ovoga sav bi napor bibličara bio gubitak vremena, vješta intelektualna igra, zanimljiva i dostojna, ali bez posljedica za život ljudi, vjernika i kršćanskih zajednica.“¹³ Od samih početaka teologija je usko povezana sa Svetim pismom. Prvi kršćanski teolozi i egzegete koriste biblijske citate kako bi opravdali ili objasnili neki teološki problem s kojim su se susretali. Čitanjem Svetoga pisma za duhovne potrebe, čovjek se izgrađuje u dva područja: 1. pod vidom da se ucjepljuje u događaj Božje objave, Kristovog

¹² Usp. *Velika ilustrirana dječja enciklopedija*, urednica: BOROVIĆ, I., Zagreb, Mozaik knjiga, 2003. g., str. 461.

¹³ VIDOVIĆ, M., *Biblija u životu Crkve*, Crkva u svijetu, vol. 36., br. 1., 2001. g., str. 28.

utjelovljenja i djelovanja unutar Crkve posebice putem sakramenata i 2. pojedinačno shvaćanje svakog odabranog teksta, u smislu što meni sam Bog kao autor želi poručiti, shvaćanje činjenja nekog lika ili možda nekog posebnog motiva te poruke koju sadrži tekst u cjelini. Čitanju se treba posvetiti u sigurnom ambijentu, bez puno ometanja. Cjelokupnu koncentraciju treba usmjeriti na tekst koji se nalazi ispred nas, interpretirajući ga kao Božju riječ upućenu nama. Kao reakcija na čitanje Svetog Pisma, treba se očitovati ljubav, sabranost, vjernost, milosrđe i još puno toga što nas čini još boljom braćom i sestrama prema svim ljudima nama znanim i neznanim.¹⁴ „Ona je sudbinski povezana s narodom, a narod je sudbinski povezan s Biblijom. I oni koji su je prvi pisali i oni koji su je kroz stoljeća i tisućljeća prevodili – do danas već u tisuću i više jezika; i oni koji su je prenosili od koljena do koljena – svaki je u nju unio nešto svoga srca, svoje ljubavi, svoga voljenja.... To je ono pravo odličje Biblije: ona je knjiga srca. I to baš, ako stvar do kraja domislamo, knjiga srca Božjega srcu čovjekovu. Biblija je knjiga voljena.“¹⁵ U Svetom pismu pronalazimo kod svetog Pavla slično načelo pisanja poslanice kao i kod Jeronima, a to je pisanje u obliku pisma. Pavao nije sustavan teolog, nego odgovara u obliku poslanice na konkretan problem koji bi se pojavio u pojedinoj zajednici. Pavao ne objašnjava posebno tematiku problema ili kako je do njega došlo nego, temeljeći se na Svetom pismu, piše poslanicu kako bi izveo određenu zajednicu na pravi put.¹⁶

¹⁴ Usp. Isto, str. 27. – 54.

¹⁵ DUDA, B., *Što je za me Biblija*, KS, Zagreb, 2004. g., str. 42. – 43.

¹⁶ DUGANDŽIĆ, I., *Biblijska teologija Novog zavjeta*, KS, Zagreb, 2004. g., str. 89.

Slika 1. Sv. Jeronim

<https://www.sveti-jeronim.org/blagdan-sv-jeronima-2012-u-rimu/>

2. POSLANICE NA ZAPAD

Jeronim je tijekom svojih putovanja diljem Zapadnog i Istočnog Rimskog Carstva, susretao mnoge ljude s kojima je kasnije započeo svoje korespondencije. U zapadnom dijelu Rimskog Carstva značajniji gradovi u Jeronimovom životu su Rim, Akvileja i Stridon.

2.1. Rim

Postojale su mnoge legende oko nastanka grada Rima. Najraširenija legenda je dakako ona o braći Romulu i Remu koji su othranjeni od vučice, te odgojeni od pastira Faustula i žene mu Akce Larencije. Nakon što su Romul i Rem odrasli, Romul se nastanio na Palatinu, a Rem na Aventinu. Romul je simbolički plugom napravio brazdu oko Palatina; zemlja je predstavljala zidine, a zaorani dio rovove. Nakon toga, slijedi bratoubojstvo u kojem Romul ubija Rema. Imamo jako malo informacija o tome kako grad raste u svojim počecima. Tijekom vremena, dolina Forum postala je središte društvenog i religijskog života nakon isušivanja dijela močvare. Prema predaji, religijsko ustrojstvo Rima u svojim počecima pripisuje se Numi, koji vlada Rimom od 717. – 673. g. pr. n. e.¹⁷ Od samih početaka postojanja Rim je glasio za grad igara, dok su se brojni hramovi, palače i trgovi zaboravljali. Dolina Murcija je postala vrlo popularna zbog svoga položaja između Palatina i Aventina, gdje bi se za vrijeme praznika okupljao narod. Tijekom vremena se to područje razvija; postavljaju se drvene tribine i kopa se kanal kako zvijeri iz predstava ne bi naudile stanovništvu Rima. Kako je vrijeme odmicalo, gradili su se cirkusi i amfiteatri. Prije nego su sagradili amfiteatre, Rimljani su nadahnuti grčkim kazališnim dijelima održavali predstave u teatrima koje su sagradili po uzoru na grčke. Problem opskrbe grada vodom rješava cenzor Apije Klaudije 312. g. pr. n. e. sagradivši akvadukt od Rima do Kapue. Društveni život u Rimu svodio se na pričanje ili igranje igara na glavnom trgu. Sredinom drugog stoljeća pojavljuju se grčki filozofi kao druga vrsta zabave za osobe u dokolici. U isto vrijeme sa filozofima se pojavljuju i retori, sposobni govornici koji također okupljaju veliki broj mladeži. Sa 15 godina mladići bi dolazili učiti kako se raspravljati i nešto tumačiti kako bi postali dobri govornici. Kao glavni grad carstva, Rim se razvijao u svakome pogledu. Svaki period u kojemu se grad Rim nalazio ostavio je nešto za sebe, čime je još više dobivao na vrijednosti.¹⁸ „Otuda je došlo da je još mnogo prehrišćanstva Rim predstavljao najdivniju zemlju čovečnosti koja

¹⁷ Usp. GRIMAL, P., *Rimska civilizacija*, Izdavački zavod >>Jugoslavija<<, Beograd, 1968. g., str. 30. 36

¹⁸ Usp. Isto, str. 282. - 363.

je ikad dotle postojala na svetu.“¹⁹ Broj stanovnika Rima stalno je rastao; u doba republike broji između 200 i 300 tisuća, za vrijeme Augustina oko 450 tisuća, dok je za vrijeme Antonina u gradu živjelo oko 1 000 000 stanovnika. Na broj stanovnika su utjecali brojni požari, nepogode ili neredi.²⁰

2.1.1. Želja za očuvanje nauka o Presvetom Trojstvu

Za vrijeme Jeronimovog boravka u pustinji, kršćanska zajednica u Antiohiji našla se u velikim problemima. Tri su osobe tvrdile da trebaju biti na čelu kršćanske zajednice u tome gradu. To su bili Melecije, Vital i Paulinum. Budući da je Jeronim bio na dobrome glasu u tome kraju, svaka struja ga je htjela baš na svojoj strani. Kako se ne bi opredijelio za pogrešnu stranu, Jeronim se obraća za pomoć rimskom prvosvećeniku, kada priznaje njegovo prvenstvo: „Ja ne idem ni za kojim prvim, nego za Isukrstom, i zajednicom sjedinjavam se s tvojim blaženstvom, to jest s Petrovom stolicom. Znam, da je Crkva na tome kamenu sazidana.“²¹ Iako je Jeronim papi Damazu uputio dvije poslanice, ne možemo sa sigurnošću reći je li papa ikada odgovorio Jeronimu. U XV. poslanici, osim Jeronima i pape Damaza spominju se i konkurenti za biskupsku stolicu Antiohije. Jednu struju su predstavljali pristaše Melecija koji je bio privržen Nicejskom saboru i koji se držao nauka o tri hipostaze. Druga struja su bili apolinari koji su podržavali Vitala. Jeronim je Apolinara smatrao sjajnim egzegetom, ali je također bio upoznat s njegovim kristološkim krivovjerjem. Treća struja je bila predvođena Paulinom, koji je strogo slijedio Nicejski sabor i koji je bio odan papi. Jeronim ne skriva sumnju da netko od njih laže, možda čak i svi. Iako sa sigurnošću ne možemo reći je li papa odgovorio Jeronimu, može se pretpostaviti da je Jeronim stao na stranu Paulina, jer ga je upravo Paulinum redio za svećenika.

Osim što je u poslanici molio papu za savjet oko budućeg biskupa Antiohije, Jeronim se osvrće i na problematiku oko pojmova *ousia* i *hipostaza*. Jeronim je prebivao u asketskom okruženju gdje su skoro svi asketi bili pristaše antiohijskog biskupa Melacija, koji je u nauku pratio Kapadočane predvođene Bazilijem. Kapadočani su se bavili pojmovima bit i *hipostaza*. Pojmom bit odnosno *ousia* se izražavalo ono što je bićima zajedničko, dok se pojmom *hipostaza* označavalo ono što je vlastito. Kapadočani

¹⁹ Isto, str. 364.

²⁰ Usp. Isto, str. 483. – 484.

²¹ MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 69.

su naučavali da je jedna te ista bit, ali u tri osobe. No, kako je Jeronim sa Zapada, on riječ *hipostaza* shvaća korijenski i govori da to znači *substantia*, te mu je tako govor o tri *hipostaze* bio neprihvatljiv.²² Iako se Jeronim u trenutku pisanja poslanice nalazio daleko od Rima, on moli Rimskog prvosvećenika za pomoć kako bi nauk o trojstvu ostao ispravan: „Zbog toga zaklinjem tvoju svetost razpetim Spasom svieta i jednobitnim Trojstvom, da mi svojom poslanicom daš vlastnu izjavu mora li se, ili ne, tvrditi da su tri hipostaze.“²³

2.1.2. *Potpuna poslušnost i vjernost Petrovoj stolici*

Svoju drugu poslanicu upućenu papi Damazu, Jeronim započinje istom tematikom kao što ju je sadržavala i prva poslanica. Jeronim se žali na stanje u Siriji, odnosno obrađuje se problem pitanja koja osoba ima prava na biskupsku stolicu Antiohije. Moguće je da Jeronim nije primio odgovor od Pape za prijašnju poslanicu koju je napisao 376. g., pa ponovno šalje drugu poslanicu 377. g., kako bi ga Rimski prvosvećenik posavjetovao za koga da se zauzme u tome sporu. Za razliku od prijašnje poslanice gdje su likovi bili Jeronim, papa Damaz, Vital, Melacije i Paulinum, sada se u priču uključuju i stariji kaluđeri koji su zajedno živjeli s Jeronimom.²⁴ Pomoću svoga iskustva i autoriteta, žele utjecati na Jeronima da se opredijeli za onu stranu od koje bi oni sami imali koristi: „Kaludjeri, koji oko mene borave, dižu se na me starinskim svojim ugledom. Ja međjutim vičem iza glasa: ako je tko združen s Petrovom stolicom, moj je. Melecije, Vital i Pavlin kažu, da se drže tebe. Kad bi sam jedan to tvrdio, mogao bih mu vjerovati. U ovom stanju stvari, ili dva lažu ili sva tri.“²⁵

2.1.3. *Putokaz za život posvećen Bogu*

Osim što je u Rimu stolovao prethodni korespondent papa Damaz, Jeronim za vrijeme svoga boravka u Rimu upoznaje i ostaje u kontaktu s nekoliko osoba koje se ističu u svome kršćanskom načinu življenja. Jedna od tih osoba je i Marcela, kojoj Jeronim šalje nekoliko poslanica iz kojih ćemo saznati nešto o samoj Marceli, ali i o drugim osobama koje je Jeronim susreo u Rimu. Marceli je kao djevojčici preminuo otac, te je brigu o djevojčici preuzela njezina majka Albina koju i sam Jeronim naziva majkom. Marcela je odrasla u djevojku dobra srca i duše, a izvana naočita. Udala se, međutim ubrzo postaje

²² Usp. MANDAC, M., *Sveti Jeronim Dalmatinac*, Služba Božja, Makarska, 1995. g., str. 76. - 78

²³ MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 73.

²⁴ Usp. Isto, str. 74. – 76.

²⁵ Usp. Isto, str. 75.

udovica. Iako je imala puno prosaca, ustrajala je u tome da Bogu posveti svoje udovištvo. Živjela je kaluđerskim načinom života u svojoj kući u Aventinu, zajedno s još mnogo mladih djevojaka koje je povukla za sobom.²⁶

Razlog za pisanje XIX. poslanice je smrt drage im Leje. O Lei nemamo puno informacija, no neke činjenice možemo zaključiti iz Jeronimovih pisama: „... da je Lea bila odlična rimska vlasteoka, udovica, bogata, nakićena izvrstnim kršćanskim krepostima i starješica nekoga koludričkog manastira.“²⁷ Imamo dojam da Jeronim na Leinom primjeru ukazuje Marceli kako treba izgledati život osobe koja je sebe posvetila Bogu. Prema Jeronimu, Lea je sa svojim načinom življenja koji je bio ispunjen molitvom, postom i poniznošću zasigurno dobila nagradu na nebesima u vidu vječnoga blaženstva.²⁸

2.1.4. Jeronimove smjernice za duhovni boj

Jeronim je u više navrata pisao Marceli. U svakoj poslanici koja je upućena Marceli, upoznajemo nekog novog lika ili se pak raspravlja o nekoj drugoj temi koja je usko povezana s kršćanskim življenjem. Tako u XX. poslanici 384. g., Jeronim piše Marceli o hvalevrijednim djelima djevice Azele. Osim što djevicu spominje Jeronim u svojoj poslanici, grčki crkveni otac Paladije također govori o djevici Azeli koju je upoznao u Rimu. Nemamo puno informacija o Azeli, ali sa sigurnošću se može utvrditi kako je ona pravi primjer djevice posvećene Bogu. Jeronim piše Marceli da poslanicu ne čita pred Azelom jer ne podnosi kad ju se hvali, no poslanica se svakako treba pročitati pred drugim djevojkama kako bi očvrstnule u svojim nastojanjima da ostanu kaluđerice.²⁹ Jeronim navodi kako je ona sama svojim trudom izabrala, započela i ispunila svoj naum: „Zatvorena u jednoj uzkoj čeliji, u njoj uživaše prostrani raj. Ista zemlja bijaše joj mjesto moljenja i spavanja. Post držaše za šalu, gladovanje za obrok... uvijek je tako umjereno vladala sem i stala u samoći svoje sobe, da nikad nije izlazila među sviet, nikad nije s ljudima razgovarala se.... I jer se radovaše svome kaludjerstvu, radost joj bijaše mnogo veća...“³⁰ U ovoj poslanici Jeronim osim što pohvalno govori o dijelima djevice Azele, kako bi nadahnulo druge ljude na ispravan način življenja s Isukrstom, također govori i o problemima s kojima se kršćanin susreće u tadašnjem Rimu. Samo društvo grada Rima

²⁶ Usp. MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 2., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 310. – 311.

²⁷ MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 144.

²⁸ Usp. Isto, str. 145. – 147.

²⁹ Usp. Isto, str. 148. – 149.

³⁰ Usp. Isto, str. 149. – 150.

je bilo prožeto ohološću i razuzdanosti. Ova poslanica se može shvatiti i kao duhovni savjet Jeronima za sve kršćane u Rimu, da se ponašanjem i dijelima poput djevice Azele mogu suprotstaviti tim mračnim pošastima grada Rima: „Nek se na nju ugledaju udovice i djevice, udate nek je poštuju; opake nek je se boje: svećenici nek joj se dive.“³¹

2.1.5. Zahvala jednoj od ranih žena asketa

Kada govorimo o korespondentima iz grada Rima, osim pape Damaza i Marcele svakako trebamo spomenuti Pavlu i njenu kćer Eustohiju kojima Jeronim također piše poslanice. Eustohija je bila kći sv. Pavle koja je prve svoje dodire s kršćanstvom doživjela preko spomenute sv. Marcele. Kada je Jeronim došao s Istoka u Rim, preko Marcele je upoznao Eustohiju i Pavlu te je postao njihov duhovni otac. Kada je Eustohija imala 16 godina, zajedno sa svojom majkom je krenula u Jeruzalem te obišla ostala sveta mjesta. Nastanile su se unutar manastira kojega su podigle u Betlehemu, gdje je prvo Pavla bila starješina, da bi nakon njezine smrti tu službu preuzela Eustohija. Eustohija je preminula u 50 godini svoga života u Betlehemu.³²

Jeronim ovu poslanicu piše ujedno i kao odgovor i zahvalu Eustohiji, koja je Jeronimu poslala pismo zajedno sa darovima na dan sv. Petra. Jedan dio poklona sačinjavale su narukvice, koje inače služe kao počasni znak koji se davao vojnicima koji su sudjelovali u bitci. Eustohija je to simboličko značenje prenijela u svjetlu vjere na Jeronima, kao simboličku nagradu za Jeronima koji se za svoje kršćanstvo često nalazio na bojnopolju gdje ga je branio riječima, a ne mačem. Jeronim kao sluga Kristov svaki od dobivenih poklona tumači u svjetlu vjere.³³

U zaključku svoje poslanice Jeronim na sebi svojstven način daje kratke napomene za održavanje posta. Kako bismo ispravno mogli štovati sv. Pavla, na njegov spomendan trebali bi se ispravno pridržavati posta. Jeronim za primjer uzima djela same Eustohije i kaže: „Ti valja uvijek onako da jedeš, kako ćeš za jelom biti kadra moliti i čitati.“³⁴

³¹ Isto, str. 151.

³² Usp. Isto, str. 81. – 82.

³³ Usp. Isto, str. 156. – 158.

³⁴ Isto, str. 158.

2.1.6. *Prihvatanje patnje i pronalaska njezina smisla u osobi Isusa Krista*

Govor o Jeronimovim korespondentima iz Rima koje smo odabrali obraditi za ovo poglavlje zaključujemo poslanicom XXIV. koja je upućena Pavli, Eustohijinoj majci. Jeronim ovu poslanicu piše kao prijatelj, kaluđer, svećenik i duhovni otac. Smrt Eustohijine kćeri Blezile duboko je potresla osim njezine majke i samog Jeronima, koji joj je četiri mjeseca bio duhovni otac. Riječi koje upućuje Pavli proizlaze iz njegovog srca. Pokušava Pavli dati poticaja da ne pusti suze, premda ih ni on sam ne može suspregnuti.³⁵

Pavla je bila rimska bogatašica koja se, nakon što je postala udovica, posvetila Bogu. Nakon života u Rimu zajedno sa svojom kćeri Eustohijom odlazi u Jeruzalem, poslije čega su se nastanile u Betlehemu, gdje su sagradile tri manastira za žene i jedan za Jeronima i njegovu subraću. Pavla zajedno s Jeronimom putuje u Egipat, te se ponovno vraćaju u svoje manastire. Bila je poglavarica manastira dok nije preminula u Betlehemu u svojoj 56 godini.³⁶

Blezila je bila najstarija kćer Pavlina. Nakon sedam mjeseci braka postala je udovica. Poslije smrti supruga nije marila za način svoga življenja, sve dok se nije ozbiljno razboljela. Kada je već bila na smrtnoj postelji, na tajanstven način Bog joj je darovao zdravlje i ona se u potpunosti obrati i ozdravi. Postala je kaluđericom pod vodstvom Jeronima, ali nažalost nije dugo poživjela.³⁷

Jeronim tješi Pavlu tako što joj govori o Blezilinoj hrabrosti kada se odlučila za Isukrsta. Govori da ju je on opominjao u njezinim pogreškama te da je ona sama izmolila oprostjenje grijeha. Zaključuje poslanicu obećanjem da će u budućnosti svaki put uz imena Pavle i Eustohije spominjati i ime Blezilino.³⁸

2.2. Akvileja

Akvileja je osnovana od strane Rimljana 188. g. pr. n. e.. Nalazi se 35 kilometara sjeverozapadno od grada Trsta. Na toj lokaciji grad je imao veliku važnost u logističkom i vojnom smislu za Rim. U Akvileji je bila stacionirana vojska koja je branila carstvo od

³⁵ Usp. Isto, 164. – 165.

³⁶ Usp. MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 2., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 179.

³⁷ Usp. MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 159. – 160.

³⁸ Usp. Isto, 164. – 179.

barbarskih istočno-alpskih plemena. Ujedno su kroz Akvileju prolazili brojni cestovni pravci koji su vodili prema Dunavu, te je tako Akvileja postala gospodarsko središte na putu prema rimskim regijama koje su bile smještene uz Dunav. Putevi prema Akvileji vodili su iz Venecije i Istre. Zbog pogodne morske luke postala je spona između Europe i Jadrana. Kako je grad dobivao na važnosti tako je i rastao. Pretpostavlja se da je na svome vrhuncu Akvileja imala 80 000 stanovnika, što nam ukazuje na to da je bila jedna od metropola sjeverne Italije. Arheološkim istraživanjima pronašli su se temelji gradskih vrata, kula, teatra i amfiteatra. U ranokršćanskom periodu postaje biskupovim sjedištem. U gradu su boravili sv. Ambrozije i sv. Jeronim, koji tamo i upoznaje neke od svojih korespondenata. Također, u Akvileji je održan sabor koji je osudio arijanstvo. Grad je bio pod brojnim opsadama od rimskih vremena pa sve do moderne povijesti.³⁹

2.2.1. *Istina kao životna snaga*

Nakon što je Jeronim izučio nauku po koju je došao u Rim, odlazi u Akvileju kako bi nauk iz Rima proširio. Došavši u Akvileju, nastavio je s naukom i stekao mnogo prijatelja. Na nagovor prijatelja Inocencija piše svoju prvu nama poznatu poslanicu.

Poslanica je upućena Inocenciju oko 370. g., a za Inocencija sam Jeronim govori: „jednim od svoja dva oka i dijelom svoje duše“. Kasnije će se taj isti Inocencije uputiti s Jeornimom na Istok, gdje će i umrijeti. Ova poslanica Inocenciju smatra se prvom poslanicom sv. Jeronima koja je nama poznata, ali svakako nije prvo djelo koje je napisao: „... ili što mi nerad, kao neka rdja na umu, osuši priješnju, ako će i malu, sposobnost k rječitosti...“⁴⁰

U samoj poslanici Jeronim prepričava događaje iz talijanskog grada Vercelija, gdje su jedan mladić i djevojka bili podvrgnuti mukama kako bi priznali nevjeru svojim supružnicima, iako se ona nikada nije dogodila. Mladić je na mukama priznao krivnju i bio je pogubljen. Žena, međutim, nije priznavala krivnju i pri pokušaju smaknuća mač nije mogao odvojiti njenu glavu od tijela kako bi je usmrtio. Kada prvi krvnik nije mogao izvršiti presudu, došao je drugi koji također nije mogao odsjeći glavu nevinoj ženi. Tek nakon četvrtog udarca žena pada na zemlju i srce joj prestaje kucati. Nakon što su grobari odnijeli ženino tijelo, srce je počelo ponovno kucati. Poslije svih tih nemilih događaja po tu kršćanku, svećenik Evagrije, koji je upoznao Jeronima i Inocencija u Akvileji, odlazi

³⁹ MATIJAŠIĆ, R., *Akvileja*, Istarska enciklopedija, <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=32>

⁴⁰ MANDAC, M., *Sveti Jeronim Dalmatinac*, Služba Božja, Makarska, 1995. g., str. 74. – 75

kod Cara kako bi izmolio oprost za tu ženu što ju nepravедno osudiše. Lik svećenika Evagrija koji se pojavljuje u ovoj poslanici jako je bitan za život Jeronima i njegovih prijatelja na Istoku, jer su jedno vrijeme prebivali na Evagrijevom imanju u Maroniji.⁴¹

2.2.2. *Jedinstvo kao slika Presvetog Trojstva*

Za vrijeme svog boravka u Akvileji, Jeronim se sprijateljio s mnogim ljudima koji su bili istinski kršćani. Tako je jednoga dana dobio pismo od svojih prijatelja Kromacija, Jovina i Euzebija. Koliko su njih trojica bili složni i tvorili jednu blisku zajednicu govori činjenica da su sva trojica prijatelja Jeronimu pisali na jednome papiru. To zajedništvo uviđa i sam Jeronim u svome odgovoru kada ih uspoređuje s Trojstvom: „... tako da mogah misliti, da ste tri u jednome, a jedan u trima.“⁴²

Primatelji ove poslanice su nerazdvojni prijatelji, svi kaluđeri. Kromacije je bio zaređeni svećenik koji će postati i biskup, njegov brat Euzebije bio je đakon, a njihov prijatelj Jovin je bio arhiđakon. Zajedno su stanovali u kući s majkom i sestrom od dvojice braće.⁴³

U poslanici koju su braća po Kristu poslala Jeronimu, spomenuli su i njegovog prijatelja Bonosa. Na to se nadovezao i sam Jeronim koji hvali prijatelja Bonosa, pišući kako je jako uznapredovao u svome kršćanskom životu te mu nedostaje još samo jedna stepenica kako bi došao do savršenstva, odnosno svetosti.

Pri završetku svoje poslanice, Jeronim je spomenuo svoju sestru i njezinog duhovnog voditelja đakona Julijana iz Stridona. Jeronim hvali đakona koji je pomogao njegovoj sestri, a od prijatelja iz Akvileje traži da ih spomenu u svojim molitvama. Kada se već dotaknuo svoje sestre, Jeronim pozdravlja i majku Kromacijevu i Euzebijevu za koju kaže da ima zlatnu utrobu, dok ujedno pozdravlja i njihove sestre.⁴⁴

2.2.3. *Čežnja za dijalogom*

Jeronim je u Akvileju uputio još nekoliko poslanica. Jedna od njih je bila upućena njegovom prijatelju podđakonu Niceji. Podđakon Niceja je putovao s Jeronimom u

⁴¹ Usp. MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 1. – 8.

⁴² Isto, str. 28.

⁴³ Usp. Isto, str. 28.

⁴⁴ Usp. Isto, str. 29. – 34.

nekoliko navrata, a posjetio ga je za vrijeme njegovog boravka na Istoku. No, kada se Niceja vratio u Akvileju nije mu pisao, što je Jeronima rastužilo.

U prvom dijelu poslanice Jeronim govori Niceji kako je važno da si prijatelji, ako već nisu u mogućnosti da se viđaju, pošalju riječ. Zatim Jeronim spominje akvilejske prijatelje Kromacija, Euzebija i Jovina i hvali ih što su mu poslali pismo, čime ga nisu razočarali kao Niceja.⁴⁵

Na kraju poslanice Jeronim moli Niceju da se trgne i usreći ga sa komadićem papira: „Probudi se, probudi se; preni se iz sna. Daruj mojoj ljubavi listić hartije. ... Ako me ljubiš, piši mi molim ti se. Mojoj će čežnji i to biti velika utjeha, ako primim list od prijatelja, ma i srdita.“⁴⁶

2.2.4. Jeronimova težnja za starim prijateljem

Na prostorima Akvileje boravio je i kaluđer Krševan, kojega je za vrijeme svoga boravka tamo Jeronim upoznao. Nakon što je Jeronim otišao iz Akvileje, potužio se prijatelju Krševanu jer mu ovaj nikada nije pisao. Razlog za Krševanovo ne pisanje možda se krije u tome što je on bio Rufinov učenik, ali i jako dobar Jeronimov prijatelj. Nakon što su se Jeronim i Rufin razišli u mišljenjima glede Origena, Krševan ostaje priklonjen svom starom učitelju Rufinu.⁴⁷

U svojoj poslanici Jeronim spominje i zajedničkog prijatelja Heliadora. Zajedno su se divili Krševanu u njegovoj poniznosti i krepostima. Jeronim ističe svoju ljubav i hvalu Krševanu, ali istovremeno i žal što nikada nije primio poslanicu od njega: „Ti, koji se mene još nisi nasitio, zašto svršuješ što si tek započeo? Zašto me puštaš, još prije nego me imaš u svojim rukama?“⁴⁸

2.3. Stridon

Na jednome mjestu Jeronim je Stridon nazvao *oppidum*. S obzirom na to da ne postoji točan prijevod te riječi, za Stridon možemo pretpostaviti da je to bilo veće selo, sajmište, vojna utvrda ili grad. Postoji mogućnost da je Stridon bio biskupsko sjedište, ali zasigurno je bio strateški važan, utvrđen i snažno vojno opskrbljen. No, grad se nije

⁴⁵ Usp. Isto, str. 35. – 37.

⁴⁶ Isto, str. 37.

⁴⁷ Usp. Isto, str. 38. – 39.

⁴⁸ Isto, str. 39.

mogao oduprijeti Gotima koji su ga razrušili između 376. i 379. g. Stridon nikada nije bio obnovljen pa se stoga ne može sa sigurnošću odrediti njegova lokacija.⁴⁹

2.3.1. *Hrabrost i ustrajnost na putu vjere*

Iako je Jeronim puno proputovao i na mnogim mjestima boravio, nije zaboravio na svoj rodni Stridon i prijatelje koje je ondje imao. Tako piše đakonu Julijanu. Postoji više teza o mjestu prebivanja đakona. Jedna teza govori o akvilejskome đakonu Julijanu, kojega je Jeronim upoznao i s kojim se sprijateljio dok je i sam boravio u Akvileji.⁵⁰ Druga teza naglašava pogrešku u prepisivanju, jer slijedom logičnog zaključivanja, ako je Julijan bio duhovni vođa Jeronimove sestre, trebao bi se nalaziti u njezinoj blizini. Đakon Julijan vrši crkvenu službu u rodnom kraju sv. Jeronima.

Razloga za pisanje poslanice đakonu Julijanu je nekoliko. Glavni razlog može biti pismo koje je primio od đakona, a koje je vezano uz Jeronimovu sestru. Đakon je u svome pismu obavijestio Jeronima da se sestra drži svega onoga što je traženo od nje kako bi ustrajala u ispravnoj kršćanskoj vjeri, nakon što je imala problema sa krivovjernim naukom. Jeronim se zahvaljuje đakonu na njegovom duhovnom vodstvu svoje sestre. Međutim, Jeronim u nastavku poslanice napada svećenika Lupicina, kojeg naziva španjolskom zmijom i nedostojnim biskupom. Ne može se sa sigurnošću tvrditi je li Lupicin bio Španjolac niti to je li uopće imao biskupsku titulu. Iz Jeronimovih pisama možemo pretpostaviti da je Lupicin imao udjela u grijesima Jeronimove sestre, nakon čega počinje klevetati i Jeronima.⁵¹

Jeronim, osim što komentira i odgovara na đakonovo pismo, na samome početku mu se ispričava zbog nepisanja za koje i sam kaže da nema opravdanja. Na kraju poslanice Jeronim hvali vjeru i sposobnost đakona koji je povratio njegovu sestru na pravi put vjere, te ga moli da ustraje i dalje na odlučnoj pažnji s kojom gleda na njegovu sestru: „Zbog nje molim te, da se sjećaš apostolove opomene, kojom nas uči, da naše djelo mora ostati te njezinim spasenjem sebi dobiješ plaću od Gospodina.“⁵²

⁴⁹ Usp. MANDAC, M., *Sveti Jeronim Dalmatinac*, Služba Božja, Makarska, 1995. g., str. 12. – 13.

⁵⁰ Usp. Isto, str. 75.

⁵¹ Usp. MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 25. – 27.

⁵² Isto, str. 27.

2.4. Ostale poslanice na Zapad

Osim u Rimu, Akvileji i Stridonu, Jeronim je imao prijatelje i izvan tih velikih gradova. Neke je upoznao slučajno na usputnim stanicama svojih putovanja, a neki su ga dotakli jačinom svojih riječi dok je slušao njihove propovijedi.

2.4.1. *Radost izazvana Pavlovom čvrstom i postojanom vjerom*

Za vrijeme svoga boravka u Akvileji, Jeronim nije propustio priliku upustiti se u Konkordiju, koja je od Akvileje udaljena 31 milje, kako bi prisustvovao propovijedanju Pavla Konkordijanca. Jeronim koristi ovu poslanicu kako bi poslao i tražio neke knjige. Pavla Konkordijanca susrećemo i u V. Jeronimovoj poslanici odnosno prvoj poslanici Florenciju, kada Jeronim u ime Pavla traži od Rufina da vrati knjige koje je posudio.⁵³

Osim što pismo koristi za razmjenu knjiga, Jeronima raduje što je Pavao navršio sto godina. U uvodnim riječima Jeronim govori kako je čovjeku radi njegovog pada u grijeh životni vijek smanjen. Primatelja ovog pisma Jeronim opisuje ovako: „Evo se već navršuje tvojih sto godina, a ti držeći svedjer zapoviedi Gospodnje, po svojoj sadašnjosti promišljaš blaženstvo budućeg života. Očnji ti je vid izvrstan; noge sigurnim stopama koračaju; ušima dobro čuješ; zubi ti se biele; glas ti je miloskladan; tielo ti je krepko i jedro; sjedine ti se ne sudaraju s rumenim licem; snage se ne slažu s tvojom dobi. Starim godinama ne slabi ti, kao što to obično biva, vjerno pamćenje. Hladna krv ne zatupljuje ti bistrog oštroumlja. Lice nije ti borama namrskano, i nema ti mrština na čelu da bi ga neravnim činile. Napokon ne drkće ti ruka, i nestalnim perom ne pravi krivuljastih brazda po uvoštenoj tablici. U tebi Gospodin pokazuje nam kakva će biti životna snaga u budućem uskrsnuću, neka znamo da je s grieha, što ostali koji žive po tielu, mru prije vremena, a s pravednosti, što ti u dobi ne mladoj nalikuješ na mladića.“⁵⁴

Osim toga što Jeronim kroz cijelu poslanicu hvali Pavlov skladan život s Isukrstom, primatelju poslanice, osim molbe da mu ustupi neke knjige, šalje *Život sv. Pavla pustinjaka*.⁵⁵

⁵³ Usp. Isto, str. 41.

⁵⁴ Isto, str. 41. – 42.

⁵⁵ Isto, str. 43.

2.4.2. *Uloga ljubavi u činu praštanja*

Za vrijeme svojih putovanja Jeronim zastaje u Emoni. Rimska Emona nalazi se na područjima današnje Ljubljane. Dok je Jeronim boravio u gradu, upoznao je djevice posvećene Bogu koje prebivaju u svome manastiru u Emoni.

Na samom početku poslanice Jeronim piše da se nalazi u pustinji, te da mu to onemogućava da pronade veći papir od toga malog što im ga šalje. Jeronim se još i tuži na njihovo neodgovaranje na prijašnje poslanice. Razlog njihovog nepisanja može se pronaći u tome kako je rimska Emona dosta blizu Stridona, pa postoji mogućnost da je do manastira došla negativna glasina o Jeronimu, koju smo spomenuli u VI. poslanici od strane svećenika Lupina.

Jeronim shvaća da se one kao službenice Božje ne mogu udruživati sa grešnicima, ali navodi primjere kako bludnica suzama pere Gospodinu noge, te kako psi jedu od mrva svojih gospodara. Jeronim spominje te primjere kako bi ukazao djevicama koje prebivaju u manastiru to da koliko god on možda bio grešan, ne trebaju ga tako oštro osuditi ne odgovarajući mu.⁵⁶ Jeronim još naglašava da se razlikuje njegov sud i sud Gospodina našega te govori: „Komu se veće oprašta, oni veću ljubav ima.“⁵⁷

2.4.3. *Neprimjetno iščezavanje kreposti poniznosti*

U Emonu, osim djevicama posvećenih Bogu, Jeronim piše i kaluđeru Antoniju. Prema nekim izvorima, živio je u istom gradu gdje su se nalazile djevice posvećene Bogu kojima Jeronim također piše. Kaluđera Antonija se predstavlja kao nedostojnog prijatelja jer je vjerojatno i sam nagovarao djevice u manastiru da ne odgovaraju Jeronimu. Kako bi Jeronim potaknuo starog znanca da mu odgovori na poslanice, ovu poslanicu započinje tako što prvo navodi primjere poniznosti krenuvši od Gospodina koji pere noge učenicima, koji je primio Judu iako je znao da će ga izdati, i koji razgovara sa Samarijankom. U nastavku i svršetku svoje poslanice, Jeronim Antoniju naglašava da se ima pravo naljutiti, ali da njegov kršćanski duh u njemu ne dopusti nikoga uvrijediti, nego da gdje god je moguće sije ljubav.⁵⁸ Kao poticaj za pisanje Jeronim poručuje Antoniju: „I dočim se Gospodin razgovarao sa slugama, ti, brat s bratom, ne ćeš da govoriš.“⁵⁹

⁵⁶ Usp. Isto, str. 44. – 45.

⁵⁷ Isto, str. 46.

⁵⁸ Usp. Isto, str. 47. – 48.

⁵⁹ Isto, str. 48.

2.4.4. Ključna važnost ostvarivanja riznice milosti na nebesima

Nakon što se nastanio u pustinji, Jeronim piše poslanicu Heliodoru. Kaluđer Heliodor je trebao poći u pustinju s Jeronimom, ali zbog problema kod kuće morao se vratiti i tako ostaviti Jeronima sa svojom željom da se jednom vrati. Heliodor potječe iz grada Altinuma, gdje će biti postavljen i za biskupa. Obnašao je službu dvoranina na carskome dvoru, no zbog nagrade na nebesima ostavio se toga posla i kreće put Istoka zajedno sa Jeronimom. Nakon što mu je preminuo sestrin muž, morao se vratiti kući brinuti o sestri i jedinom nećaku Nepocijanu. Jeronim govori kako ga je na početku molio da ostane s njim i ustraje u pustinjačkom načinu života. Kada je vidio da njegovi nagovori ne ubiru ploda kod Heliodora, Jeronim mu šalje ukore na račun toga da se Heliodor odlučio za očevo imanje i bogatstvo, umjesto da prihvati biti bogat u Kristovu siromaštvu.⁶⁰

Jeronim Heliodoru nadalje piše: „Čas će te mило grliti sestra udovica; čas će govoriti robovi u tvojoj kući rodjeni, s kojima si uzrastao: Kome gospodaru ostavljaš nas? Čas će na glas vikati nekadašnja dadilja, a sada već starica, i odgojitelj, drugi otac poslie naravnog otca: Pričekajde malo, da nas ukopaš, jer nam je smrt blizu. Možda će i dojljica, nezategnutih dojaka i nabrana čela, kazivati i ponavljati pjesmicu kojom te je negda u dojenju uspavljivala. ... Nego protiv toga sveto Pismo zapovijeda, da se slušaju roditelji. – Jest; ali tko god ljubi njih veće nego Isukrsta, gubi dušu svoju.“⁶¹

Jeronim na sve načine nastoji pokazati Heliodoru što je sve mogao dobiti na nebesima, samo ako se sada odrekne materijalnoga. Jer doći će vrijeme kada će ovo smrtno tijelo biti raspadnuto, a Sluga Božji će biti sretan jer je postao besmrtnim. Jeronim pokušava probuditi svijest kod Heliodora kako bi se promijenio i maknuo od materijalnoga: „Tvoja ljubav, brate, nagna me, da ti ovo izrečem, kako ćeš onda biti dionik onih dobara, za koja ti je sada trud težak.“⁶²

⁶⁰ Usp. Isto, str. 51. – 54.

⁶¹ Isto, str. 54. – 55.

⁶² Isto, str. 66.

3. POSLANICE NA ISTOK

Gradovi koji su se nalazili u Istočnom Rimskom Carstvu imali su slično uređenje kao i sam grad Rim. Veliki prosperitetni gradovi poput Aleksandrije, Antiohije, Mileta i Efeza imali su veliku slobodu. Bili su centri provincija zbog svog materijalnog i intelektualnog bogatstva. Gradovi su imali samostalni proračun koji su popunjavali određenim taksama. Car je djelovao samo u slučaju velike krize, većinom uzrokovane ratom. Jedna od najbitnijih grana gospodarstva bila je trgovina, napose trgovina žitom. Svaki dio Carstva je bio specijaliziran za proizvodnju i distribuciju određenog proizvoda.⁶³

3.1. Jeruzalem

Jeruzalem, ili kako se najprije nazivao Urušalem prema asirskim zapisima ili Jerušalajim prema hebrejskim zapisima, znači u prijevodu „grad mira“. U svojim počecima Jeruzalem je nastao kao kananska utvrda pod nazivom Jebus, u kojoj su prebivali Jebusejci.⁶⁴ Nakon što je grad osvojen od strane kralja Davida oko 1000. g. pr. Kr. sagrađen je zid koji ga ja opasavao. David na Sionu gradi palaču, dok je Salomon sagradio i posvetio prvi Hram u kojega je smjestio kovčeg saveza. Jeruzalem je razrušen 586. g. od strane Babilonaca, koji Židove odvede u ropstvo. Nakon povratka iz babilonskog sužanjstva, Hram se pod vodstvom Nehemije obnavlja i opstaje do 70. g. kada je razoren.⁶⁵ Nakon što su gradski bedemi srušeni 70. g., njihovom popravku pristupa se poslije 279. g.. Jeruzalem se većinu vremena nalazio pod rimskom upravom, što uviđamo i po nacrtu grada. Glavna ulica, koja je zvana *Cardo*, pružala se s jednog kraja grada na drugi i predstavljala je trgovačko središte. Osim glavne ulice, sagrađeno je još nekoliko paralelnih ulica koje se kreću od istoka prema zapadu. Grad su krasila dva trga i nekoliko pobjedničkih lukova. Nakon što je 313. g. car Konstantin dao kršćanima slobodu, 324. g. pokorava Istočni dio svoga carstva i počinje se govoriti o bizantskom razdoblju grada Jeruzalema. Jeruzalem je oživio u vidu kršćanske zajednice, te postaje glavno hodočasničko područje svih kršćana u carstvu. Počinje se s izgradnjom brojnih crkvi. „Sam car Konstantin dao je sagraditi veličanstvenu baziliku Groba Isusova na mjestu Isusova raspeća, drugu baziliku u Getsemaniju u čast krvava znoja Isusova, treću

⁶³ Usp. GRIMAL, P., *Rimska civilizacija*, Izdavački zavod >>Jugoslavija<<, Beograd, 1968. g., str. 350. – 352.

⁶⁴ REBIĆ, A., *Jeruzalem 3000 godina*, KS, Zagreb, 1998. g., str. 13.

⁶⁵ Usp. TOMAŠEVIĆ, D., *Sveta zemlja*, Glas koncila, Zagreb, 2013. g., str. 197.

na Maslinskoj gori u čast Kristova uzašašća na nebo.“⁶⁶ 335. g. održan je crkveni sabor u Jeruzalemu na kojemu sudjeluju brojni biskupi. Raspravljalo se o istim pitanjima kao i na Nicejskom saboru, napose o Kristovu božanstvu. U periodu od 4. – 7. st. Jeruzalem se razvija. Na razvijanje grada utječu brojni hodočasnici i dobročinitelji iz cijeloga carstva.⁶⁷ „U 4. st. na Maslinskoj su gori izgrađene crkve i samostani, najviše zahvaljujući nastojanjima sv. Jeronima i njegovih prijateljica, svete Paule, Melanije, Eustohije i drugih rimskih matrona.“⁶⁸

3.1.1. Florencije: osoba koja uprisutnjuje sliku milosrdnog Samaritanca

Dok je boravio u pustinji, do Jeronima su stizali glasovi o pobožnom kršćaninu koji sve od sebe daje kako bi pomagao svojoj braći. Iako Jeronim nije poznao Florencija osobno, odlučio se uputiti mu poslanicu.

Informacije o Florenciju ili Florentinu, kako ga Jeronim još naziva, pronalazimo samo u Jeronimovim pismima. Nije nam poznato mjesto rođenja, no znamo samo da živi u Jeruzalemu i da je istinski kršćanin koji od srca pomaže. Kako bi pokazao poštovanje prema njegovim djelima, Jeronim mu govori: „Koliko silan glas o tvome blaženstvu napuni mnoge narode, koji o tebi govore, možeš suditi iz ovoga, što ja prije započinem te ljubiti nego poznavati.“⁶⁹ Jeronim navodi kako je Florencije mnoge osobe nahranio, pomogao, zaodjenuo, pohodio, pa i samog mu prijatelja Heliadora.

Osim Heoliodora, Jeronim u poslanici još spominje svetu Melaniju koja s Rufinom dolazi iz Misira u Jeruzalem. Jeronim moli Florencija da uruči Rufinu poslanicu, koju prilaže uz onu namijenjenu njemu. Još se u poslanici spominju svećenik Evagrije, koji Florenciju šalje pozdrave, te pustinjač Martinijana koji u to vrijeme obitava u pustinji Cezarejskoj na jednome brdu. Jeronim ističe veliku želju da ga posjeti.⁷⁰

Prije pozdravnog govora, Jeronim hvali Rufina u njegovim krepostima i naglašava kako on sam nije tako čist nego da je okaljan grijehom: „On se istom umi, pa je čist i bijeli kao snieg, ja okaljan svakom gnusobom grieha, ...“⁷¹

⁶⁶ REBIĆ, A., *Jeruzalem 3000 godina*, KS, Zagreb, 1998. g., str. 121.

⁶⁷ Usp. Isto, str. 117. – 128.

⁶⁸ Isto, str. 128.

⁶⁹ Usp. MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 19.

⁷⁰ Usp. Isto, str. 19. – 21.

⁷¹ Isto, str. 21.

3.1.2. Promicanje značaja čarobnog putovanja kroz knjige

Nakon što mu je dostavljeno pismo od Florencija, Jeronim koristi priliku kako bi mu ponovno pisao. Na samom početku poslanice Jeronim objašnjava kako ga raduje prijateljstvo s Florencijem: „... mjesto sebe stavljam ti pred oči svoj list, pa ako i nisam kod tebe tielom, a ono bar evo me k tebi ljubavlju i duhom, moleći te svim srcem, da naše mlado prijateljstvo, Isukrstovom svezom sastavljeno, nikada ne razvrgne ni dužina vremena, ni daljina mjesta...“⁷² Osim iskazane sreće radi njihovog prijateljstva, Jeronim od Florencija ište i neke knjige kako bi mogao proširiti svoje znanje. Jeronim, osim što traži knjige, nudi mogućnost Florenciju da zatraži bilo koju knjigu iz njegove biblioteke da ju prepíše jer Florencije, kako je čuo, traga za mnogim knjigama o Svetom pismu koje do sada nije mogao pronaći. Jeronim spominje u pismu i brata Rufina koji treba stići u Jeruzalem, a razlog zašto ga spominje je potražnja Pavla Konkordijanca za svojim knjigama koje je Rufin još ranije posudio.⁷³

3.2. Ostale poslanice na Istok

U ovome poglavlju spomenut ćemo dva vrlo važna korespondenta za Jeronima. Prvi je Teodosije koji se nalazio u manastiru u Rohosu, gradu u Siriji. Za vrijeme bivanja kod Teodosija uočava se velika Jeronimova želja da postane kaluđerom, jer ga se dojmila strogoća i ozbiljnost monaha u Teodosijevu manastiru. Druga važna osoba za Jeronima je njegov prijatelj Rufin, s kojim se upustio u raspravu koja će ih udaljiti, a tiče se podržavanja Origenovog nauka.

3.2.1. O težnji Očevog rađanja života tamo gdje se primjećuje umiranje

Kada je Jeronim putovao na Istok, jedna od stanica je bio grad Rohos u Siriji. Tamo Jeronim posjećuje manastir u kojemu prebivaju Teodosije i njegova subrača. Teodosije je prvo bio sam pustinjač, a kasnije postaje opat drugih asketa. U poslanici se uočava Jeronimova težnja da postane kaluđer, ali ističe kako se nalazi u grijehu i stoga ne bi mogao biti primljen u takvu zajednicu: „Ah koliko želim, da mi je sada biti u vašem zboru i divnu vašu zadrugu, na potpunu radost svoju, prigrliti... Ali jer su moji grijesi uzrok, da čovjek kog je obuzela svaka opačina ne primi se u zajednicu s blaženima, zato umiljeno prosim, da me svojim moljenjem vi izbavite iz tmina ovoga svijeta...“⁷⁴ Jeronim

⁷² Isto, str. 22.

⁷³ Usp. Isto, str. 22. – 24.

⁷⁴ Isto, str. 9.

u nastavku sebe uspoređuje s izgubljenom ovcom i sinom rasipnikom, naglašavajući da mole za njega kako bi mu izmolili oprostenje od Boga, ali i kako bi mu Duh Sveti dao snage i vjetar u leđa da nastavi sa svojim naumom da postane kaluđer: „Ja sam vam kao bolesna ovca, koja je od svega stada zalutala s puta. Ako me dobri pastir ne digne na rame svoje, i ne vrati u svoj tor, koraci će moji malaksati... Ja sam onaj sin rasipnik...“⁷⁵

3.2.2. *Promatranje patnje, boli kao cijene ljubavi*

Za vrijeme dok je Jeronim prebivao u pustinji, do njega dolazi glas da mu je prijatelj Rufin došao u Misir. Sam Jeronim bi najradije pohitao do njega kako bi ga vidio, ali mnoge bolesti su ga spriječile oslabivši mu tijelo. S obzirom da Jeronim ne može pohitati njemu, poziva Rufina da ga posjeti.

Kaluđer Rufin rođen je između 340. i 345. g. u okolici Akvileje. Slično kao i Jeronim, osnovnu naobrazbu prima kod kuće u krugu obitelji koja je bila bogata i kršćanska. Na daljnji studij odlazi u Rim gdje se i upoznaje s Jeronimom. Prijateljstvo je bilo nadaleko poznato sve dok nije narušeno 393. g. kada su se prijatelji razišli oko spora zbog Origenova nauka. Rufin nakon Rima odlazi u Akvileju, gdje se pridružuje jednoj asketskoj zajednici. Kasnije odlazi u Aleksandriju gdje je bio upoznat s učenjem Atanazija Velikog, Grgura Nazijanskog te Origena. Kršten je 370. g. a zaređen je za svećenika 390. g. u Jeruzalemu od strane Ivana Jeruzalemskog. Nakon povratka u Italiju, odlazi na Siciliju gdje i umire 410. godine.⁷⁶ Na početku poslanice koju je napisao 374. g. Jeronim govori kako Bog daje više od onoga što se traži od Njega. Ujedno Jeronim tuguje jer je bolestan i tijelo mu je oslabilo, pa ne može pohoditi svoga prijatelja Rufina koji je pristigao u Nitriju. Prvi glas da je Rufin stigao u Nitriju rekao mu je brat Heliodor koji je bio kaluđer. Osim brata Heliodora, mnogo je ljudi govorilo kako je Rufin otišao blaženom Makariju starijem, rodom iz gornjeg Misira, a koji je prebivao u pustinji Sketskoj.

S obzirom na to da su bili dobri prijatelji, Jeronim se žali Rufinu zbog smrti svoga sputnika Hile, koji je bio rob svete Melanije, ali bijaše oslobođen pa je mogao poći gdje god želi. S druge strane, veseli se što može Rufina obavijestiti o događanjima vezanima uz život zajedničkog prijatelja Bonosa. Jeronim je ponosan na svog prijatelja Bonosa zbog njegovog usavršavanja u kršćanskom životu. Bonos se odrekao obitelji i imanja te

⁷⁵ Isto, str. 10.

⁷⁶ Usp. MANDAC, M., *Sveti Jeronim Dalmatinac*, Služba Božja, Makarska, 1995. g., str. 185. – 186.

odlazi na otok, kako bi živio u samoći rastući u svojoj vjeri.⁷⁷ „Istina ne vidi gradova kulama obzidanih, ali je već njegovo ime uvedeno u spisak gradjana novoga grada. Ježe mu se udi nagrdjeni od kostrijeti, ali će tako lakše biti prenesen u oblake Krstu na susret.“⁷⁸

⁷⁷ Usp. MARKOVIĆ I., *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908. g., str. 11. – 18.

⁷⁸ Isti, str. 15.

ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu obradili smo devetnaest poslanica svetog Jeronima. Petnaest poslanica poslano je u zapadni dio carstva od kojih su šest u Rim; dvije papi Damazu, dvije Marceli i po jedna Eustohiji i Pavli. Osim u Rim poslanice su otišle u Akvileju i to po jedna Inocenciju, Kromaciju, Jovinu i Euzebiju, Niceji te Krševanu. Poslanice na zapad još su odlazile u Stridon, pisane Julijanu, Konkordiju, Pavlu, Altinum Heliodoru, a dvije su otišle u Emonu, jedna Antoniju i jedna djevicama posvećenima Bogu. Ostale četiri poslanice poslane su u istočni dio carstva, od kojih dvije u Jeruzalem Florenciju, jedna u Rohos Teodosiju te jedna u Misir Rufinu. Od devetnaest poslanica, njih četiri naslovljene su ženama, a ostalih petnaest muškarcima. Jeronimovi korespondenti bili su ljudi različitih staleža, što dokazuju funkcije koje su obnašali. Za korespondente Jeronim je imao papu, sedam kaluđera, tri kaluđerice, dva laika, dva đakona, jednoga podđakona, jednoga arhidakona te jedan cijeli samostan u Emoni.

Razlozi pisanja poslanica su uglavnom slični, a prevladavaju molbe da ga se sjete i da mu počnu pisati ili pak da mu odgovore na već poslane poslanice s njegove strane. Razlog pisanja svakako može biti i pohvala ponašanja osobe u vidu kršćanskog pomaganja drugima, ili primjerice molba rimskog prvosvećenika da mu podari savjet u teškim trenucima. Jedan od glavnih motiva pisanja poslanica zasigurno je hvaljenje čina osoba koje su postale kaluđeri. Na taj način sveti Jeronim ujedno daje smjernice drugima kako mogu u tom primjeru naučiti nešto i za sebe.

Osobnim promišljanjem nad temama koje proizlaze iz svake pojedine poslanice koju smo obradili, podijelili smo teme u četiri skupine. Naravno, svjesni smo da su prije nas stručnjaci i poznavatelji života i djela sv. Jeronima podijelili i numerirali poslanice našeg Autora prema već određenom ključu, no to nama nije smetalo da se upustimo u svojevrsnu našu osobnu raspodjelu, ne narušavajući pritom klasifikaciju poslanica koju smo već imali pred sobom. Bili smo vođeni željom da, nakon što iščitamo i upoznamo pojedinu poslanicu, sami istaknemo prepoznatljivu temu te ju obradimo i stavimo u naslov rada. Takav način zasigurno nam je pomogao za dublje poniranje u razloge i smisao Jeronimova pisanja i obraćanja drugima.

Prva skupina, ujedno i najbrojnija, su poslanice sa duhovnom tematikom. Jeronim kao izvršni duhovni voditelj na puno je načina pomagao drugima da se učvrste na svom putu prema Kristu. Tako u ovu skupinu ubrajamo poslanice sa sljedećim naslovima:

„Putokaz za život posvećen Bogu“, „Jeronimove smjernice za duhovni boj“, „Zahvala jednoj od ranih žena asketa“, „Prihvatanje patnje i pronalaska njezina smisla u osobi Isusa Krista“, „Hrabrost i ustrajnost na putu vjere“, „Radost izazvana Pavlovom čvrstom i postojanom vjerom“, „Ključna važnost ostvarivanja riznice milosti na nebesima“, i „O težnji Očevog rađanja života tamo gdje se primjećuje umiranje“.

Drugu skupinu možemo okarakterizirati kao onu u kojoj prevladavaju društveni i sociološki motivi, a nju čine poglavlja naslovljena: „Jedinstvo kao slika Presvetoga Trojstva“, „Čežnja za dijalogom“, „Jeronimova težnja za starim prijateljem“, „Florencije: osoba koja uprisutnjuje sliku milosrdnog Samarijanca“ i „Promicanje značaja čarobnog putovanja kroz knjige“.

Osim duhovne i sociološke skupine, izdvojili smo i skupinu poslanica koje u sebi sadrže moralne čimbenike i naputke. Te poslanice opisane su u poglavljima: „Istina kao životna snaga“, „Uloga ljubavi u činu praštanja“, „Neprimjetno iščezavanje kreposti poniznosti“ i „Promatranje patnje, boli kao cijene ljubavi“.

U posljednju, dogmatsku skupinu, uvrstili smo dvije poslanice papi Damazu: „Želja za očuvanje nauka o Presvetom Trojstvu“ i „Potpuna poslušnost i vjernost Petrovoj stolici“.

Nakon ovog rada možemo reći kako bi bilo jako teško raditi podjele poslanica prema utjecaju na opću ili mjesnu Crkvu. Ako bi se u nekoj poslanici i iščitao neki problem koji se tiče mjesne Crkve, kao na primjer spor u Antiohiji, Jeronim u većini slučajeva u poslanicu dodaje nešto sebi vlastito što se može okarakterizirati za cijelu kršćansku zajednicu diljem svijeta.

Kao što smo ranije naveli, Jeronim je tijekom svoga života obišao mnoga mjesta i susreo puno ljudi različitih staleža i izobrazbe. Kao vrsni asketa, mnogim osobama je bio duhovni voditelj. S radošću je učio jezike kako bi njegovo znanje bilo što korisnije za tumačenje i prevođenje Svetoga Pisma. I gdje god pošao, uvijek je pronašao kršćanskog brata ili sestru kojima je rado pisao, a mi zbog tolikog velikog vremenskog raspona između nas i Jeronima to možda još i ne znamo. Premda potječe s našeg geografskog područja, još uvijek postoje mnoge nepoznanice o Jeronimu. Jako je teško shvatiti u današnjem vremenu tehnologije, kada se pismo skoro u potpunosti izgubilo, što je pismo značilo u ondašnje vrijeme. Suvremeni način života udaljuje čovjeka od življenja po načelima i sve oko njega postaje relativizirano. Time se izgubila potreba za proučavanjem

i primjenjivanjem znanja i savjeta osoba kao što je bio sveti Jeronim. Još uvijek postoji puno pitanja oko Jeronimovih korespondenata, ovih koje smo spomenuli ili pak onih drugih kojih se nismo dotaknuli. Možemo samo istaknuti nadu da će se u skoroj i doglednoj budućnosti pronaći još poslanica svetog Jeronima, kako bi se njegove riječi mogle i dalje proučavati i tumačiti u cilju svakodnevnog življenja kršćanstva i efikasne kršćanske ljubavi.

BIBLIOGRAFIJA

1. DOROTEJ, Monah, *Povijest monaštva*, Verbum, Split, 2006.
2. DUDA, Bonaventura, *Što je za me Biblija*, KS, Zagreb, 2004.
3. DUGANDŽIĆ, Ivan, *Biblijska teologija Novog zavjeta*, KS, Zagreb, 2004.
4. FLORSCHUTZ, Josip, *Stridon i Zrin*, Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, Vol. 6., Br. 1., Zagreb, 1902.
5. GRIMAL, Pierre, *Rimska civilizacija*, Izdavački zavod >>Jugoslavija<<, Beograd, 1968.
6. *Katekizam Katoličke Crkve*, HBK, Glas Koncila, Zagreb, 1994.
7. LEDIĆ, Stipe, *Pape kroz povijest*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2011.
8. MANDAC, Marijan, *Sveti Jeronim Dalmatinac*, Služba Božja, Makarska, 1995.
9. MARKOVIĆ, Ivan, *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 1., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908.
10. MARKOVIĆ, Ivan, *Izabrane poslanice sv. Jeronima*, Vol. 2., Hrvatsko katoličko tiskovno društvo, Zagreb, 1908.
11. MATIJAŠIĆ, Robert, *Akvileja*, Istarska enciklopedija, <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=32>
12. REBIĆ, Adalbert., *Jeruzalem 3000 godina*, KS, Zagreb, 1998.
13. TOMAŠEVIĆ, Darko, *Sveta zemlja*, Glas koncila, Zagreb, 2013.
14. *Velika ilustrirana dječja enciklopedija*, urednica: BOROVIĆ Ivanka, Zagreb, Mozaik knjiga, 2003.
15. VIDOVIĆ, Marinko, *Biblija u životu Crkve*, Crkva u svijetu, vol., br. 1., 2001.